

น้อมรำลึก 'พระปิยมหาราช'
ผ่าน 'สถาปนายกกรรม' ทรงคุณค่า

★ เติลิบิวส์ ★ วาระดี

วันที่ 23 ตุลาคม เป็นวันคล้ายวันสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทั้งนี้ พระองค์ทรงได้รับการถวายพระราชมณเฑียรนามว่า “สมเด็จพระปิยมหาราช” ซึ่งมีความหมายว่า “พระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นที่รักยิ่งของปวงชน” และด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ รัฐบาลได้ประกาศให้วันที่ 23 ตุลาคมของทุกปีเป็น “วันปิยมหาราช”...

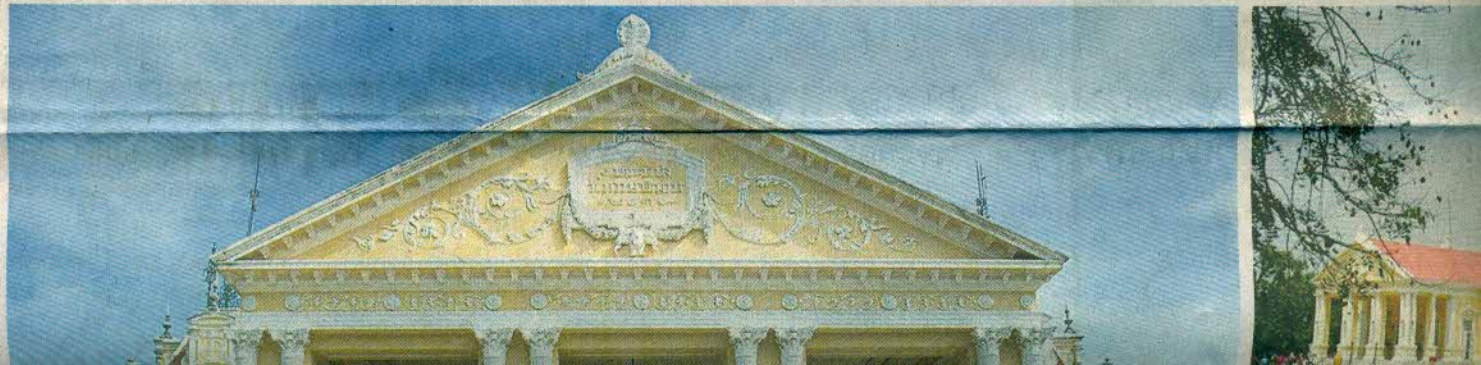
สมเด็จพระปิยมหาราช หรือ สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ ทรงเป็นที่รักและเทิดทูนยิ่งของปวงชนชาวไทย โดยตลอดระยะเวลา 42 ปี แห่งการครองราชย์ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจสำคัญนานัปการ ด้วยพระปรีชาสามารถทรงเปลี่ยนแปลงปรับปรุงประเทศ โดยทรงวางรากฐานความเจริญในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

พระราชกรณียกิจที่สำคัญประการหนึ่งคือ การทำนุบำรุงศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม โดย สถาปัตยกรรมในช่วงรัชสมัย รัชกาลที่ 5 นั้นมีความงดงาม โดดเด่น เป็นมรดกอันทรงคุณค่าของประเทศไทย ซึ่งแต่ละสถานที่ยังคงความงดงามให้เห็นอยู่ตราบจนปัจจุบัน อีกทั้งบางแห่งยังเปิดให้เข้าเยี่ยมชมพร้อมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของไทยอีกด้วย ทั้งนี้ จากข้อมูล “สถาปัตยกรรมในสมัยพระพุทธเจ้าหลวง” จัดทำโดยบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) หรือเอไอเอส ที่ได้รวบรวมไว้ ทำให้เห็นว่ามีสถาปัตยกรรมหลากหลายรูปแบบเกิดขึ้น ซึ่งสำหรับประเภทพระราชวัง ก็เช่น พระราชวังบางปะอิน ซึ่งตั้งอยู่ที่เกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการเสด็จประพาสแปรพระราชฐานของพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่สมัย สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เป็นต้นมาจนร้างไปเมื่อคราวเสียกรุง

ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ท่านโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอาคารสถานที่ต่าง ๆ ขึ้นเป็นพระราชนิเวศน์หัวเมืองอย่างสมบูรณ์ โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ เมื่อปี พ.ศ. 2419 เป็นพระที่นั่งที่ตั้งอยู่กลางสระใหญ่ และได้พระราชทานนามตามนามพระดาหนักเครื่องไม้ที่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงสร้างขึ้น ณ บริเวณนี้ แต่เสื่อมสลายไปหมดแล้ว คงเหลือเพียงตอม่อไม้จำนวนหนึ่งในสระ ทั้งนี้ พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ นอกจากเป็นสัญลักษณ์ของพระราชฐานที่ประทับของพระมหากษัตริย์แล้ว ยังเป็น

น้อมรำลึก ‘พระ ผ่าน ‘สถาปัตย

บริเวณนี้ แต่เสื่อมสลายไปหมดแล้ว คงเหลือเพียงตอม่อไม้จำนวนหนึ่งในสระ ทั้งนี้ พระที่นั่งไศวรราชวิฑูรยอาสน์ นอกจากเป็นสัญลักษณ์ของพระราชฐานที่ประทับของพระมหากษัตริย์แล้ว ยังเป็น

ผ่าน สด บ่อย

พระที่นั่งไพศาลทักษิณ: พระราชวังบางปะอิน

พระที่นั่งไศวรราชวิฑูรยอาสน์

พระที่นั่งเวหาศน์จำรูญ

หมู่อาคารล้อมลานตรง

สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่สืบย้อนกลับไปถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา พระที่นั่งไศวรราชวิฑูรยอาสน์เป็นอาคารเครื่องไม้แบบจตุรมุขยอดปราสาท หลังคาซ้อน 4 ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบสี ประดับเครื่องลายทองคำปิดทอง ประดับกระจกตามฐานานาคคันทะของสถาปัตยกรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ องค์พระที่นั่งตั้งอยู่บนฐานที่เป็นอาคารเครื่องก่อ มีเสากลมรองรับซุ้มโค้งอย่างตะวันตก ต่อมา มีการซ่อมแซมส่วนฐานให้เป็นโครงสร้างคอนกรีตทำซุ้มยอดอย่างปรากฏในปัจจุบัน

พระที่นั่งไพศาลทักษิณ เป็นพระที่นั่งที่ตั้งตามอีกพระที่นั่งหนึ่ง เป็นพระที่นั่งที่ประทับและท้องพระโรงที่รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2415 ลักษณะเป็นอาคารเครื่องก่อ มีผังรูปจตุรมุข มีมุขทางเข้าด้านหน้าแบบ นีโอคลาสสิก ทำ **เสาโครินเธียน** ขนาดใหญ่สูง 2 ชั้น ต่อมาปี 2429 อาคารมีปัญหาเกี่ยวกับวัสดุและโครงสร้าง จึงโปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมแซมอาคาร

พระที่นั่งไพศาลทักษิณที่ซ่อมแล้ว เป็นอาคารชั้นเดียว มีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ที่มุขทั้งสี่ขององค์พระที่นั่งเป็นมุขสี่เหลี่ยม **หลังคามังขารค์** ประดับด้วยหน้าต่างเล็ก พร้อมลวดลายปูนปั้นและเหล็กหล่อประดับที่ยอดอย่างวิจิตร ด้านหน้าพระที่นั่งทำมุขทางเข้าหลักเป็นมุขโถงโปร่ง มีทิวเสาแบบโครินเธียนตั้งบนฐาน รองรับหลังคาจั่วแบน ทำหน้าบันประดับลวดลายปูนปั้นนูนต่ำ มีองค์ประกอบครบถ้วนตามแบบสถาปัตยกรรมนีโอคลาสสิก ผังงานปูนเซาะร่องเป็นเส้นนอน ซุ้มพระบัญชา พระทวาร ประดับกรอบปูนปั้นเป็นรูปหน้าบัน ภายในพระที่นั่งเป็นการ **ผสมผสานรูปแบบศิลปกรรมอย่างตะวันตกกับศิลปกรรมไทย**

ในส่วนของ **พระที่นั่งเวหาศน์จำรูญ** เป็นพระที่นั่ง 2 ชั้น สถาปัตยกรรมแบบจีน ตั้งอยู่ในเขตพระราชฐาน พระราชวังบางปะอิน มีนามในภาษาจีนว่า **เทียนเม้งเต๋ย** (เทียน แปลว่า เวหา, เม้ง แปลว่า จำรูญ) สว่าง, เต๋ย แปลว่า พระที่นั่ง) เมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ โปรดเกล้าฯ จัดให้มีพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2432 นับเป็นพระที่นั่งองค์สุดท้ายในพระราชวังบางปะอินที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

พระที่นั่งเวหาศน์จำรูญลักษณะเป็นอาคารสูง 2 ชั้น ชั้นล่าง

พระราชวังรัตนรังสรรค์จำลอง

“ มีความงดงาม โดดเด่น เป็นมรดกอันทรงคุณค่า ”

มีห้องท้องพระโรง แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนท้องโถงผู้มาเฝ้า เป็นโถงโปร่งอย่างจีน พื้นเสมอรระดับพื้นภายนอกปูกระเบื้องเคลือบ มีฉากไม้สลักและอิฐก่อโปร่ง กันสามด้าน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า **พระราชวังบางปะอิน** มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่หลากหลาย สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงด้านสถาปัตยกรรมของราชสำนักสยามในสมัยต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

นอกจากนี้ ยังมีสถาปัตยกรรมเกิดขึ้นในจังหวัดระนองด้วย คือ **พระราชวังรัตนรังสรรค์** สร้างขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2433 เมื่อคราวที่รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ฝ่ายตะวันตก และเป็นครั้งแรกที่ได้เสด็จฯ ถึงเมืองระนอง โดยพระยารัตนเศรษฐี (คอซิมก้อง ณ ระนอง) ผู้เป็นเจ้าเมือง ได้สร้างพลับพลาที่ประทับรับเสด็จที่บนเนินกลางเมือง อันมีชัยภูมิที่งดงาม

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ถึง ทรงเห็นว่าพลับพลาที่สร้างขึ้นอย่างประณีตงดงาม มันคงกว่าพลับพลาทั่วไป จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า **พระราชวังรัตนรังสรรค์** ให้เป็นเกียรติยศแก่เมืองระนอง แต่ทรงมีพระราชดำริว่าที่เมืองระนองนั้นนาน ๆ

จะเสด็จประพาสครั้งหนึ่ง จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมราชานุญาตให้ใช้พระที่นั่งรัตนรังสรรค์เป็นบ้านเมือง เมื่อมีการเสด็จประพาส

พระราชวังรัตนรังสรรค์ท้องท้องพระโรง เป็นโถงโถงหน้าท้องพระโรงมีเสาดใหญ่ 4 ด้าน หน้ามุขที่สองเป็นสวนที่พระราชฐานฝ่ายใน เป็นอาคารสูง 2 ชั้น มีมุขทั้งสี่ด้าน ล่างเป็นส่วนบริวาร ชั้นกลางเป็นห้องพระบรรทม มีลวดลายปูนปั้นประดับอย่างวิจิตร มีผังรูปแปดเหลี่ยม เป็นอาคารที่สมบูรณ์แบบ ได้รับรอบเกือบทุกทิศ

ในรัชกาลต่อ ๆ มา รัชกาลที่ 6 ทรงโปรดเกล้าฯ ประพาสเมืองระนอง เป็นเวลาว่าการเมือง จนพระองค์สวรรคตแล้วสร้างศาลากลางจังหวัด

พระราชวังมกุฏราชกุมาร

‘พระปิยมหาราช’ สถาปนาปิตยกรรม’ทรงคุณค่า

พระราชวังรัตนรังสรรค์จำลอง ขึ้นใน
บริเวณใกล้เคียงกัน

อีกหนึ่งพระราชวังที่งดงามไม่เสื่อม
คลาย พระราชวังมกุฏราชกุมาร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ
เพชรบุรี ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัด
เพชรบุรี เป็นพระราชนิเวศน์หัวเมืองที่
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเป็นที่ประทับ
พักผ่อนพระราชอิริยาบถในฤดูฝน ในปี พ.ศ.
2452 เป็นอาคารเครื่องก่อขนาดใหญ่แบบ

สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า

พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ พระราชวังบางปะอิน

พระที่นั่งเวหาศน์จำรูญ พระราชวังบางปะอิน

งามโดดเด่น ทรงคุณค่า ๙๙

ส่วน คือ ส่วนห้องโถงผู้มาเฝ้าฯ เป็น
ภายนอกปูกระเบื้องเคลือบ มีฉากไม้
บางปะอิน มีรูปแบบสถาปัตยกรรม
เปลี่ยนแปลงด้านสถาปัตยกรรมของราช
พลสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงเกิดขึ้นในจังหวัดระนองด้วย คือ
เมื่อปี พ.ศ. 2433 เมื่อคราวที่รัชกาล
ได้ฝ่ายตะวันตก และเป็นครั้งแรกที่ได้
ต้นเศรษฐี (คอซิมก้อง ณ ระนอง) ผู้
รับเสด็จที่บนเนินกลางเมือง อัน
เกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ถึง ทรง
งดงาม มั่นคงกว่าพลพลาทั่วไป จึง
พระราชวังรัตนรังสรรค์ ให้เป็น
พระราชดำริว่าที่เมืองระนองนั้นาน ๆ

จะเสด็จประพาสครั้งหนึ่ง วังทั้งไว้เปล่าก็จะมีชำรุดทรุดโทรมเสียหาย จึงมี
พระบรมราชานุญาตให้ใช้พระราชวังนั้นเป็นศาลารัฐบาลและทำพิธีสำหรับ
บ้านเมือง เมื่อมีการเสด็จประพาสเมื่อใดจึงให้จัดเป็นที่ประทับ
พระราชวังรัตนรังสรรค์ลักษณะเป็นหมู่เรือน 3 หมู่ หมู่หนึ่งเป็น
ห้องท้องพระโรง เป็นโถงใหญ่มีเฉลียงสามด้าน มีบันไดขึ้นได้ทั้งสามด้าน
หน้าท้องพระโรงมีเสาธงใหญ่ สองข้างมีศาลาที่พักเจ้านายและข้าราชการ
ฝ่ายหน้า หมู่ที่สองเป็นส่วนที่ประทับ เป็นทั้งส่วนพระราชฐานที่ประทับและ
พระราชฐานฝ่ายใน เป็นอาคารสูง 3 ชั้น มีรั้วรอบขอบเขตชัดเจน ชั้น
ล่างเป็นส่วนบริวาร ชั้นกลางเป็นส่วนที่ประทับของเจ้านายฝ่ายใน ชั้นบน
สุดเป็นห้องพระบรรทม มีสะพานเชื่อมไปยังส่วนที่สาม เป็นอาคารสูง 3
ชั้น มีผังรูปแปดเหลี่ยม เป็นห้องบรรทมและห้องประทับ เห็นทัศนียภาพ
ได้รอบเกือบทุกทิศ
ในรัชกาลต่อ ๆ มาได้ใช้พระราชวังรัตนรังสรรค์เป็นที่ประทับใน
คราวเสด็จ ประพาสเมืองระนอง ต่อมาเมื่อมิได้ใช้งาน รัฐบาลจึงเปลี่ยน
เป็นศาลาว่าการเมือง จนอาคารเสื่อมสภาพจึงรื้อลงในปี พ.ศ. 2507
แล้วสร้างศาลากลางจังหวัดขึ้นแทน ภายหลังทางจังหวัดจึงสร้าง

พระราชวังรัตนรังสรรค์จำลอง ขึ้นใน
บริเวณใกล้เคียงกัน
อีกหนึ่งพระราชวังที่งดงามไม่เสื่อม
คลาย พระราชวังบ้านปืน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ
เพชรบุรี ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัด
เพชรบุรี เป็นพระราชนิเวศน์หัวเมืองที่
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเป็นที่ประทับ
พักผ่อนพระราชอิริยาบถในฤดูฝน ในปี พ.ศ.
2452 เป็นอาคารเครื่องก่อขนาดใหญ่แบบ
เยอรมนี มีพระราชพิธีก่อพระฤกษ์พระตำหนัก
บ้านปืนในวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2453 แต่
ราวสองเดือนต่อมาพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาล
ที่ 6 โปรดเกล้าฯ ให้จัดการก่อสร้างพระ
ตำหนักต่อจนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2459
พระราชทานนามพระตำหนักว่า **พระที่นั่งศร
เพ็ชรปราสาท** ส่วนบริเวณพระราชวังบ้านปืน
โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า **พระราม
ราชนิเวศน์** มีพระราชพิธีเฉลิมพระราช
มณเฑียร เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2461
พระตำหนักบ้านปืน เป็นอาคาร
โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 2 ชั้น
ประกอบด้วยอาคารสองส่วน ส่วนแรกเป็น
ที่ประทับ มีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ชั้นล่างมีโถงบันไดใหญ่ ห้องรอเฝ้าฯ
ห้องท้องพระโรง และห้องเสวย ชั้นบนมีโถงบันไดใหญ่ ห้องประทับ
ห้องบรรทมใหญ่ และห้องบรรทมเล็ก
อาคารส่วนที่สองเรียกว่าอาคารแรก ทำเป็นหมู่อาคารล้อม มี
ลานโถงตรงกลาง มีห้องนอน ห้องนั่งเล่น 2 ชุด พร้อมห้องครัว ลาน
นั้นเป็นส่วนของฝ่ายใน มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกที่ผสม
ผสานผังและองค์ประกอบ **สถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิก** ประกอบ
กับรายละเอียดการตกแต่งแบบ **อาร์ต นูโว** หรือที่เยอรมนีเรียกว่า **จุง
เกนสตีล** ภายในจึงค่อนข้างเรียบ แต่มีความงดงาม มีความสูงโปร่ง
ของห้อง และมีรายละเอียดสุดตกแต่ง เช่น กระเบื้องเคลือบสี กระฉก
สี ผ้าม่านแกะสลัก มีห้องที่เด่น คือ ห้องโถง บันไดใหญ่ มีบันไดโค้งแยก
ขึ้นไปสู่ชั้นบน ประกอบด้วยโถงกลม ชั้นบนเจาะช่องกลมตรงกลางตรง
กับโถงด้านล่าง ประดับด้วยพื้นหินอ่อนสีต่าง ๆ กระเบื้องเคลือบสีที่เสา
และผนัง และหน้าต่างสูง ทำให้ดูโปร่งและสง่างาม
ส่วนภายนอกอาคารมีลักษณะเด่นที่รูปแบบหน้าต่างที่หลากหลาย
แต่ประกอบกันได้ลงตัวในองค์ประกอบสถาปัตยกรรมแบบนีโอ
คลาสสิก ทั้งยังมีรูปแบบหลังคาที่สลับซับซ้อน มุงด้วยกระเบื้องดินเผา
แบบจีนสีน้ำตาลเข้ม ที่ยอดทำหอคอยโครงสร้างเหล็ก ยอดเป็นโดม
ขนาดเล็ก ส่วนที่โถงบันไดทำหลังคาโดมใหญ่ มุงด้วยแผ่นโลหะ
...เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของ **“สถาปัตยกรรมสมัย
พระพุทธเจ้าหลวง”** เป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นหลักฐานทาง
ประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ และเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ที่เป็น
อนุสรณ์สำคัญเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้น้อมรำลึกถึงพระ
มหากษัตริย์คุณอันล้นพ้นแห่ง **“สมเด็จพระปิยมหาราช”** พระ
ผู้ทรงเป็นที่รักและเทิดทูนยิ่งของปวงไทย...

ตลอดกาล...

♦ จุฬานันท์ บุญทราหาญ ♦